

Kasvukaupungit Suomessa

Suomessa on 16 kappaletta 40 000–100 000 asukkaan kasvukaupunkeja. Näissä kaupungeissa asuu yhteensä noin 1,1 miljoonaa asukasta sekä niissä sijaitsee noin 500 000 työpaikkaa. Kasvukaupunkien merkitys koko Suomelle on kriittinen. Näihin kaupunkeihin kohdistuu tulevana vuosina historiallisen suuria investointeja. Kaupungit ovat niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin äärimmäisen kriittisessä asemassa tulevien vuosikymmenten haasteiden ratkaisemisessa.

Kasvukaupungit ovat oman vaikutusalueensa keskuksia, mutta huomioivat seudullisuuden. Seudullisuuden huomioiminen on tärkeää kaupunkiseututasoisten resurssien hyödyntämisessä ja keskittämisessä yhteisten haasteiden ratkaisemiseen. Useissa kasvukaupungeissa elinkeinorakenteen vahva kehitys on näkynyt korkeana ja kasvavana työllisyysasteena. Kasvukaupunkien ääni ei ole vielä kuulunut kansallisella tasolla yhtenäisenä joukkona. Kaupunkipolitiikan tulee jatkossa huomioida kasvukaupunkien merkitys kansallisesti.

Kasvukaupunkien joukko on moninainen. Yhteisiä ja erottavia tekijöitä löytyy jokaisen kaupungin väliltä. Yhteistä kaikille on rooli oman vaikutusalueensa keskuksena, sekä työpaikka- ja koulutuskeskittymänä. Usein kaupungeissa sijaitsee jonkin teollisuuden toimialaan pohjautuva valmistavan tuotannon keskittymä. Useimmat ovat myös oman hyvinvointialueensa keskuksia ja omaavat keskus- tai aluesairaalan sekä yliopiston tai ammattikorkeakoulun.

Kasvukaupunkeja erottavat toisistaan pääosin kolme jakolinjaa; koulutukselliset, työmarkkinalliset ja sijainnilliset tekijät. Kasvukaupungeissa on yliopistojen kampuksia, ammattikorkeakouluja ja ammatillisen sekä muun koulutuksen keskittymiä. Työmarkkinallisesti osa on sidoksissa lähellä sijaitsevaan suureen työmarkkina-alueeseen ja osa muodostaa itsessään merkittävän työmarkkinakeskittymän. Sijainnillisesti eroavaisuudet syntyvät siitä, sijaitseeko kaupunki rannikolla vai ei sekä millainen saavutettavuus kaupungilla on raide- ja väyläverkostossa.

Kasvukaupunkien vahvuuksissa yhdistyvät vuorovaikutteisesti pehmeät pito- ja vetovoimatekijät sekä kovemmat elinvoimatekijät. Kasvukaupungit mahdollistavat kooltaan ja sijainneiltaan parhaiden puolien hyödyntämisen urbaanista sekä maaseutumaisista elämänmuodoista. Kasvukaupunkien kumppanuuspolulla on tärkeää, että ydinkaupungilla ja sitä ympäröivällä maaseudulla on yhdensuuntaisia näkemyksiä menestyksen avaintoimista.

Kasvukaupunkeja kehittämällä edistetään koko Suomen hyvinvointia. Tätä tuetaan kasvukaupunkien kansallisella ja kansainvälisellä edelläkävijyydellä vihreässä siirtymässä sekä kasvua hidastavia pullonkauloja poistamalla. Yksilöllisten mahdollisuuksien ja haasteiden valossa kasvukaupunkien keskinäinen sekä valtion välinen vuorovaikutteinen yhteistyö ja kumppanuus toteutuvat parhaiten temaattisen kumppanuuden kautta. Tätä kumppanuutta toteutetaan sekä kaupunkien

keskinäiselle että valtion välisellä temaattisella sopimuksellisuudella. Kolmella teemoittaisella sopimuksella edistetään kasvupotentiaalin vapauttamista vihreässä teollisuudessa ja osaamisessa, kestävässä yhdyskuntarakenteessa sekä kulttuurissa ja hyvinvoinnissa. Kasvukaupungit ovat yhdessä solmineet verkostoyhteistyösopimuksen ja sitoutuneet keskinäiseen kumppanuuteen.

Keskisuurten kaupunkien (kasvukaupungit) asema Euroopan unionin kaupunkipolitiikassa on vahvistuva. Tätä kehityslinjaa on tärkeää tukea. Keskisuurten kaupunkien kasvavan merkityksen ja erityispiirteiden huomioiminen Euroopan unionin rakennerahastopolitiikassa ja EU-rahoitusinstrumenteissa vahvistaa sekä Euroopan unionin että Suomen elinvoimaisuutta ja kilpailukykyä. Keskisuurten kaupunkien nykyistä suurempaa asemaa vuonna 2028 alkavalla EU:n ohjelmakaudella tulee edistää aktiivisella ennakkovaikuttamisella. Myös EU-tason verkostoyhteistyötä muiden eurooppalaisten keskisuurten kaupunkien kanssa on tärkeää laajentaa ja syventää. Eurooppa-tason yhteistyö sekä kansainvälinen vertais- ja yhteiskehittäminen tuo merkittäviä kasvun, elinvoimaisuuden ja kehittämisen mahdollisuuksia suomalaisille keskisuurille kaupungeille.

Kasvukaupunkien sopimus perustuu kasvukaupunkien ja valtion yhteiseen tahtotilaan valittujen teemojen edistämisessä. Sopimuksen tavoitteena on ratkaista kasvua hidastavia pullonkauloja yhteistyössä valtion kanssa. Kaupunkien keskinäisen sitoutumisen ja sen aikaansaamien tavoitteiden vauhdittamiseksi kasvukaupunkien ja valtion välillä edistetään jatkuvaan pitkäjänteiseen ja tasavertaiseen kumppanuuteen perustuvaa sekä sopimuksellisen ohjauksen periaatteisiin pohjautuvaa yhteistyötä. Vuoropuhelua valtion toimijoiden ja kasvukaupunkien kanssa toteutetaan aktiivisesti.

Sopimuksellisen kumppanuuden lähtökohtana toimii kasvukaupunkeihin tulevana vuosina kohdistuvat laajat teolliset investoinnit, Petteri Orpon hallitusohjelma sekä kaupunkien ja valtion verkostomaiseen ja vuorovaikutteiseen kumppanuuteen perustuva tapa toteuttaa sopimuksellista kumppanuutta.

Kasvukaupunkien ja valtion sopimus

Kasvukaupunkien ja valtion välinen yhteistyö perustuu tasavertaiseen sopimukselliseen kumppanuuteen. Kumppanuuden tavoitteena on:

1. Vauhdittaa teollisuuden paluuta ja purkaa sen esteenä olevia pullonkauloja, kuten osaavaan työvoiman saatavuutta vihreän siirtymän aloilla
2. Edistää yhdyskuntarakennetta, joka hillitsee ilmastonmuutosta ja luontokatoa, sekä toteuttaa kestävästä liikkumis- ja asuntopolitiikkaa.
3. Vahvistaa kasvukaupunkien veto- ja pitovoimaa avoimuudella, kulttuuri- ja palveluntarjonnalla, sekä kansainvälisyydellä.

Kasvukaupungit sitoutuvat keskinäiseen vapaaehtoiseen yhteistyöhön valittujen teemojen edistämiseksi yhteistyössä valtion ja sitä edustavien toimijoiden kanssa. Kasvukaupungit toteuttavat keskinäisesti kiertävän puheenjohtajuuden ja järjestävät yhdessä valtion kanssa vuosittain teemoittaisia tilaisuuksia, joissa edistetään rakentavan dialogin kautta kumppanuutta ja yhteisten tavoitteiden edistämistä. Kaupungit ja valtio osallistuvat toimijoidensa valitsemiin teemoittaisiin kehittämissessioihin vuosittain. Näissä sessioissa edistetään valitun teeman ja sen tavoitteiden toteutumista.

Elämänlaatua parantaviin tekijöihin, kuten asuin- ja elinympäristöön investoidaan kasvukaupunkien ja valtion toimesta. Toiminnan rahoittamiseksi pyritään löytämään kansallisten rahoituskanavien lisäksi kansainvälisiä rahoituslähteitä, kuten EU-rahoitusta.

Yhteistyössä valtion kanssa tarkastellaan ketterän kokeilukulttuurin lisäämistä sekä mahdollisuuksia, joissa kaupunkeihin kohdistuvia normeja kevennetään tai niistä olisi mahdollista poiketa.

Kasvukaupunkien nykyisten osaamiskärkien lisäksi jatketaan elinkeino- ja toimialarakenteen jatkuvaa monipuolistamista sekä erikoistamista vakuutuksena tulevaisuuden hyvinvoinnille. Toiminnassa pyritään aktiivisesti edistämään kansainvälisyyttä. Toimialarakenteen monipuolistaminen tehdään vuorovaikutteisessa yhteistyössä jakaen parhaita oppeja kaupunkien kesken. Valtion osaamista hyödynnetään parhaiden ratkaisujen löytämiseksi.

Kasvukaupunkien sopimukselliset rajoitteet

Kasvukaupunkien keskinäinen kumppanuus perustuu vapaaehtoisuuteen. Toiminta perustuu tasa-arvoiseen kumppanuuteen kaupunkien välillä ja siihen voivat liittyä kaikki 40 000–100 000 asukkaan kaupungit. Toimintaan osallistutaan vuosittain verkostolle maksettavalla jäsenmaksulla, jolla katetaan toiminnan järjestämisestä syntyvät kulut. Kaupungin mukanaolo ja osallistuminen on edellytys toiminnan kautta saavutettavien tulosten hyödyntämiseen.

Yhteistyö perustuu kaupunkien itsensä määrittelemien henkilöiden osallistumisella verkostomaiseen yhteistyöhön. Toimintaa toteutetaan ketterästi, mutta strukturoidussa muodossa formaalit raja-aidat ylittäen. Ketteryydellä tarkoitetaan, että toiminta järjestetään joustavasti. Strukturoidulla muodolla tarkoitetaan, että toiminta tapahtuu tiettyjen ennalta sovittujen toimintatapojen mukaan, johon kaikki toiminnassa mukana olevat toimijat sitoutuvat. Monitoimijaisessa ympäristössä kaikki relevantit tahot ovat saman pöydän äärellä. Toimintaa organisoii yhdessä kasvukaupunkien ja valtion valitsema taho, jonka toimintaa ohjaa sopimusosapuolista muodostettava ohjausryhmä.

Mukana olevat kaupungit sitoutuvat tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseen omassa toiminnassaan.

Sopimusosapuolet

Kasvikaupungit: Pori, Kouvola, Joensuu, Lappeenranta, Hämeenlinna, Vaasa, Seinäjoki, Rovaniemi, Mikkeli, Porvoo, Salo, Kotka, Kokkola, Hyvinkää, Kajaani (15)

Valtio: Työ- ja elinkeinoministeriö (Tavoitteet 1&3), Opetus- ja kulttuuriministeriö (1&3), Ympäristöministeriö (2), Liikenne- ja viestintäministeriö (2), Valtiovarainministeriö (3), Sisäministeriö (3), Sosiaali- ja terveysministeriö (3)

Kaikki osallistuvat tahot ovat yhdenvertaisesti mukana toiminnassa.

Sopimuksen kolmesta teemasta luodaan kaupunkien ja valtion toimijoiden välille temaattiset sopimukset, joissa määritellään tarkemmin jokaisen teemaan sisäiset tavoitteet ja niiden toteuttamistavat.